

MARTIN EDEN

A vagyon szava

SCHUBERT GUSZTÁV

JACK LONDON AVAGY A GONOSZ SIKER.

A *Martin Eden* fejlődésregény, és e műfajban akár a legjobbak között lehetne, hiszen szerzője maga is átélte mindazt, ami a címszereplőjével megessett. Tudjuk persze, akinek „élete kész regény”, nem feltétlenül rendelkezik írói tálentummal. Jack London esetében ez a probléma nem állt fönn, mert páratlanul kalandos ifjúsága tapasztalatait remekírói képességgel tudta papírra vetni. Mi lehet az oka, hogy a mindmáig klasszikusoknak kijáró tisztelettel emlegetett regénye mégsem remekmű? Paradox módon épp a direktan önéletrajzi jelleg. Jack London mindenekelőtt írói karrierje történetét meséli el a *Martin Eden*ben, minden mást ennek rendel alá, a dramaturgiát, a többi karakter jellemrajzát, a szerelmi történetet, a társadalomrajzot. Regénye annak ellenére drámaiatlan, hogy a sikersztori mögött súlyos trauma rejlik. Martin Eden az abszolút főszereplő, s noha ő maga nagyon is nyitott, barátságos, szeretetre és társaságra vágyó lény, írója annál narcisztikusabb, hiteles jelleme és sorsa a regény címszereplőjén – Jack London alteregóján – kívül senki másnak nincs (talán Eden mentora, Russ Brissenden költő kivételével, aki viszont aránytala-

nul ritkán jelenik meg). A *Martin Eden* öngyógyító célzata minden mást háttérbe szorít, magát a traumát is. A regény végén azért összeáll az is, és e trauma elemzése az, amiért mégiscsak érdemes magunkat átküzdeni a szépelgő szerelmi történeten és Martin Eden irodalmi sérelmein (a főhős hosszú oldalakon át sorolja, mikor melyik magazin dobta vissza novelláját, versét, esszéjét; jó pár fejezettel később pedig megtudhatjuk, hogyan kuncsorogtak ugyanezek a szerkesztőségek a befutott író kiadói jogaiért).

Jack London ugyan nem kimondottan modern író, nem újította meg a XIX. századi prózát, legjobb írásaiban, mint *A vadon szava*, inkább gyémántragogyásúvá csiszolta azt, de karrierje nagyon is XX. századi. Övé az első üstökösszerű szépírói tömegsiker, ami egyszerre tette őt világhírű írófejedelemmé és milliomosá. Ugyanakkor Jack London az első, aki rájön arra, hogy mindezért óriási árat kell fizetnie. Martin Eden az éles eszű, de tanulatlan és műveletlen matróz, akiből Amerika legnépszerűbb írója lesz, saját sorsából érti meg, hogy a hírnév mídászi ajándék. Villámgyors felemelkedése kitépi eredeti környezetéből és egy ismeretlen új világba repíti, amiről azonban idővel kiderül, hogy vajmi kevésbé hasonlít a róla alkotott ideálképre. A siker ára a magány. Martin Edent a szegények és műveletlenek világa már taszítja, az álszent és sznob felső tízezerbe pedig nem akar beilleszkedni, mert nem a jellemével, nem a művészetével vívta ki a nagypolgárság elismerését, hanem páratlanul gyors meggazdagodásával. Ugyanez áll ide-

„A hírnév mídászi ajándék”
(Luca Marinelli)

alizált imádottjáról, az angyalnak látott jómódú polgárlányról. A regény nagy érdeme, hogy Martin Eden sikersztoriját végül is kudarcnak láttatja, a faragatlan matrózból lett író ráébred, hogy a társadalomnak nincs olyan szeglete, ahol szabad szelleme otthonra találhatna.

Mi inspirálhatta Pietro Marcello rendezőt, hogy száztiz év múltán nemhogy megfilmesítse, de egyenesen olasz földre adaptálja Jack London fejlődésregényét? A történet politikai töltete? – ahogy azt az olasz kritikusok egy része véli. Az osztályharcos gondolat könnyen beilleszthetőnek tűnhet az olasz film neorealista hagyományába, de ennek ellentmond, hogy Martin Eden nem népevezér, de még csak nem is szocialista, hanem Nietzsche és Herbert Spencer filozófiáján nevelkedett „individualista”. Mindenesetre a regényben és a filmben bőséggel vitatkoznak a szocializmusról, de nagyon mélyre azért egyik elemzés sem hatol. Pietro Marcello már előző filmjében (*Bella e perduta*, 2015) is inkább lírai, mint drámai hangoltságú rendezőnek mutatkozott. Itt sem annyira a társadalmi felemelkedés, vagy az ideológiák harca izgatta, mint inkább egy nagyformátumú személyiség sorsa. (A velencei filmfesztivál színészi díját elnyerő Luca Marinelli szerencsénkre képes is ezt a rendkívüli egyéniséget elhiteni.) A társadalom megosztottsága, a nyomor és gazdagság elviselhetetlen kontrasztja persze a filmnek is fontos eleme, de nyoma sincs benne a *Martin Eden* aktuálpolitikai értelmezésének. Olyannyira, hogy Marcello filmjében sem a száz évvel ezelőtti, sem a mai Olaszországra nem ismerhetünk rá. Az archaikus és a modern Itália képei, valamint játékfilmes és (hol valódi, hol megrendezett) dokumentarista életképek keverednek itt egybe valami képzeletbeli lelki tájjá. A száz év magányba, nyomorba süppedt majd váratlanul a dolce vita bőségébe bódult Itáliában járunk, de mintha Naconxypan „szép és elveszett” világa is felsejlene.

MARTIN EDEN – olasz, 2019. Rendezte: **Pietro Marcello**. Írta: **Jack London** regényéből **Maurizio Braucci** és **Pietro Marcello**. Kép: **Alessandro Abate, Francesco Di Giacomo**. Zene: **Marco Messina, Sacha Ricci**. Szereplők: **Luca Marinelli** (Martin Eden), **Jessica Cressy** (Elena Orsini), **Carlo Cecchi** (Russ Brissenden), **Denise Sardisco** (Margherita). Gyártó: **Avventurosa / RAI Cinema**. Forgalmazó: **Cirko Film**. *Feliratos*. 129 perc.

